

CJELODNEVNA *FIL(M)OSOFIJA* POSVEĆENA FRANCUSKOM FILOSOFU ŽAKU DERIDI

U organizaciji Studijskog programa za filozofiju, Društva filozofa Crne Gore i Studentskog vijeća, u srijedu, 21. decembra na Filozofskom fakultetu održana je cjelodnevna *Fil(m)osofija* posvećena francuskom filozofu Žaku Deridi.

Deseta, ujedno i završna *Fil(m)osofija* prvog ciklusa okupila je brojne poklonike filozofije, koji su bili u prilici da čuju predavanja trojice istaknutih filozofa iz Beograda, Milorada Belančića, Ivana Milenkovića i Branka Romčevića. Nakon pozdravnog govora, koji je održala **Kristina Bojanović**, urednica *Fil(m)osofije* i saradnica na Studijskom programu za filozofiju, a u kojem se osvrnula na neke od najvažnijih Deridinih ideja, uslijedilo je predavanje **Milorada Belančića**, pod nazivom „Dekonstrukcija posle Deride“. Belančić je objasnio da je Derida stvarao korpus dekonstrukcije, koristeći neologizme, pokušavajući da napravi izvjesni otklon od metafizičkog jezika tj. jezika imenovanja, kojim se inače služimo. Dekonstrukcija je pokušaj izlaska iz metafizike, odnosno iz zapadnog logocentričnog mišljenja. Jedan od mogućih načina izlaska su upravo neologizmi, nove, neobične riječi, koje nemaju standardni semantički smisao. Belančić je naveo jedan od ključnih Deridinih pojmova – razliku, kao suštinski za dekonstrukciju, prvenstveno zato što su mnogi dekonstrukciju nazivali mišljenjem razlike. Postavlja se pitanje da li je moguće govoriti o razlici bez Deride, posle i prije Deride. U Deridinom tekstu pojam razlika nema funkciju kao u tradicionalnom tekstu – kao kategorija ili sistem, koji uvijek teži utemeljenju; razlika, naprotiv, teži rastemeljenju, drugim riječima, dekonstrukcija je pokušaj rastemeljenja zapadne metafizike. Belančić je primijetio da je dekonstrukcija destrukcija, a ne negacija, i da nikad ne bi smjela da bude predmet povratka na metafizički diskurs. Derida je insistirao na odgovornosti pred onim što nam izgleda nemoguće, odnosno na tome da se suočimo sa nemogućim kao mogućim. Moramo da imamo unutrašnju odgovornost za dekonstrukciju, koja je jedno „otkopčavanje“ hegelijanske dijalektike; dakle treba dekonstruisati tezu, antitezu i sintezu, u čemu se najbolje ogleda da dekonstrukcija ne može biti negacija. Dekonstrukcija je neka vrsta razuvjeravanja; ona je jedan regulativni, a ne konstitutivni ili

metafizički sklop. Pojam odgovornosti je vezan uz uzdrnavanje raznih konstrukata i kula od karata u čijem okruženju živimo, odnosno koje često žive u nama samima. Dekonstrukcija je odgovor na pitanje šta sa jednom kulom od karata, da li joj dopustiti da ona sama od sebe padne ili pokušati neku vrstu transformacije, reforme, reorganizacije – zaključio je Belančić.

Predavanje pod nazivom „Između gostoprimstva i izbeglištva: Derida i dekonstrukcija suverenosti“ **Ivan Milenković** je počeo podsjećanjem na pojam suverenosti, koji je jedan od najfrekventnijih pojmova ne samo na našoj javnoj sceni, već i na evropskoj i svjetskoj, a upravo je tim pojmom bio opsjednut Žak Derida, jer je smatrao da je sudbina pojma suverenosti u stvari sudbina evropskog čovjeka. Izumijevanjem suverenosti izumljen je subjekt, i samim tim, ono što bi bilo karakteristično za pojam subjekta, odnosno suverenosti jeste promjena paradigme. To će reći da, ako je do modernog doba izvor legitimnosti naših radnji, našeg mišljenja, naše odgovornosti, našeg ponašanja, najzad – našeg života – bila transcendencija, odnosno Bog, s modernim dobom se taj izvor prebacuje na imanenciju. Drugim riječima, moja sudbina nije više u Božjim nego u mojim rukama, ja stvaram sopstveni život, odnosno suveren je onaj ko je odgovoran za sopstveni život i koji njime vlada, koji pred samim sobom odgovara za sopstvene postupke. Milenković je naglasio da postoji jasna veza između gostoprimstva, izbjeglištva i suverenosti, navodeći da postoji bezuslovno gostoprimstvo koje nalaže otvaranje vrata bez ikakvih uslova i uslovno gostoprimstvo koje nas štiti od nedobronamjernog gosta. Dakle, uračunati rizik bezuslovnog gostoprimstva, ali ne zatvarati vrata došljaku i strancu – to je dvostruki zakon gostoprimstva, to je neodlučivost. Nije slučajno što Derida bira pojam gostoprimstvo za dekonstruktivni postupak: u istom gestu, gestu poziva na bezuslovno gostoprimstvo, gostoprimstvo je i „kod sebe“ i „izvan sebe“. Ne može ga biti ako ne postoji ovo „kod sebe“ kao momenat domaćinskog identiteta, suvereniteta, ako ne postoji suveren koji će došljaku ponuditi gostoprimstvo, ali bezuslovno gostoprimstvo ukida domaćina kao suverenog gospodara onoga „kod sebe“ – objasnio je Milenković.

Branko Romčević je u svom predavanju, naslovljenom „Preokret i premeštanje: ima li metoda u izvesnom ludilu?“ istakao da je dekonstrukcija ili inventivna ili je nema, te da je ključno da se ispod nanosa tradicije dođe do njome ukinutog izvora, da se izvor rekreira i u ponavljanju alterizuje. Tako se izvoru omogućuje da saopšti svoju novost, odnosno da je on sam zapravo izvor ne-izvora, da su izvori i izvornost konstrukti i fantazmi same tradicije i ništa više. To je razlog zbog kojeg dekonstrukcija nije hajdegerovska destrukcija. Romčević je rekao da je dekonstrukcija nešto što je uvijek u toku; dakle, nema nikakvog uvođenja u dekonstrukciju, njen početak je nemoguć, jer se ona uvijek odigrava. Kako se preokretom i premještanjem dobija novi pojam koji zadržava staro ime, ali ima moć da transformiše cjelokupno polje u kojem je prvobitno bio organizovan? To se najbolje može prikazati primjerom pisma, odnosno time da se neki tekst, za razliku od onoga što je izgovoreno, može čitati više puta i samim tim se može mijenjati njegovo značenje. Kada na pismo nakalemimo njegove predikate kao što su ponovljivost i nezavisnost od konteksta proizvođenja, mi mu podarujemo silu uopštavanja zato što se ti predikati pokazuju i kao određujući za pojam govornog jezika. Prema Žaku Deridi, uvijek postoje dva jezika – moj jezik i jezik drugoga, i ja moram da pokušam da pišem tako da jezik drugoga ne trpi od moga, da primi gostoljubivost moga jezika, a da se u njemu ne izgubi. To znači da izvjesno ludilo uvijek mora bdjeti nad mišljenjem, baš kao što to čini um. Dekonstrukcija se ne može nazvati ludilom zato što ona mora da ostane „ono neodlučivo“ uma i ludila unutar koga će moći da se prepozna relevantnost uma. Dekonstrukcija je kontakt-zona uma i ludila, te stoga i ne-um i ne-ludilo. Dekonstrukcija zapravo nije filosofija, nego se obraća filosofiji, i u tom smislu je ona filo-filosofija – kazao je Romčević.

Nakon predavanja prikazan je film „Derida, drugdje“, u kojem Žak Derida govori o svojoj filosofiji, životu, porodici, odnosu prema smrti... Posle projekcije filma uslijedila je završna diskusija, u kojoj je, osim predavača, učestvovala i publika. Budući da je *Fil(m)osofija* izazvala veliko interesovanje javnosti, posebno studenata, organizatori su najavili njen nastavak, te će drugi ciklus ovog programa početi na proljeće.